

УДК 398.4

ДЕФІНІЦІЯ ТА ФУНКЦІЇ ФОЛЬКЛОРНОЇ БУВАЛЬЩИНИ: ІСТОРІЯ ПИТАННЯ

К.В. Бучіна (Харків)

У статті на основі розгляду фольклорних, психологічних, історичних, літературознавчих та лінгвістичних студій, присвячених фольклорній бувальщині (первинно – усному оповіданню про зустріч людини із надприродним та правила поведіння у такому випадку, зафіксованому у формі тексту), наводяться найважливіші структурні риси текстів бувальщини як жанру тексту, якими є: усний характер; фіксованість у формі письмового тексту; міметичність; часові, місцеві та особові вказівки на те, що описані події насправді відбувались; фіксація проявів надприродного; автентичність психологічного сприйняття; багатовимірність; настанова на достовірність. Наводяться критерії відмежування бувальщини від інших фольклорних жанрів.

Ключові слова: бувальщина, жанр тексту, міметичність, надприродне, настанова на достовірність, фольклор.

Бучина Е.В. Дефиниция и функции фольклорной былички: история вопроса. В статье на основании рассмотрения фольклорных, психологических, исторических, литературоведческих и лингвистических исследований, посвященных фольклорной быличке (изначально — усному рассказу о встрече человека со сверхъестественным и соответствующих правилах поведения, зафиксированном в форме текста), приводятся важнейшие структурные черты текстов былички как жанра текста, к которым относятся: устный характер; фиксированность в форме письменного текста; миметичность; временные, локальные и личностные свидетельства того, что описанные события действительно случились; фиксация проявлений сверхъестественного; аутентичность психологического восприятия; многомерность, установка на достоверность. Приводятся критерии отмежевания былички от других фольклорных жанров.

Ключевые слова: быличка, жанр текста, миметичность, сверхъестественное, установка на достоверность, фольклор.

Buchina K.V. Definition and function of a folk tale: background of the problem. Considering folklore, psychological, historical, literature and linguistic studies devoted to folk tales (which primarily are oral tales recorded as texts about people meeting a supernatural force and conventions for such cases), the article introduces the most important features of a folk tale as a text genre, which are concerned to be: spoken language; commitment to paper; mimesis; temporal, local and personal evidences of the fact, that the reported episode actually took place; documentation of supernatural occurrences; authenticity of a psychologic perception; multidimensionality; believability attitude. The differential criteria from other folklore genres are reproduced.

Key words: believability attitude, folk tale, folklore, mimesis, supernatural, text genre.

В рамках сучасної лінгвістичної парадигми, де когнітивні аспекти дискурсу набувають особливої ваги, аналіз фольклорних текстів як елементів відображення світосприйняття та світобачення людей певної етнокультурної спільноти набуває все більшої актуальності. Саме тому бувальщина як один з жанрів фольклору є об'єктом розгляду в рамках даного дослідження. Предметом аналізу слугують диференційні та ізоморфні структурно-типологічні ознаки бувальщини у порівнянні

з іншими фольклорними жанрами. Метою статті є встановлення особливостей розвитку лінгвістичної думки стосовно фольклорних бувальщин.

Як правило, бувальщиною називають жанр неказкового прозаїчного фольклору, який передбачає історію про зустріч людини з нечистою силою, невидимим світом.

Про систематичне дослідження явища, яке має найменування «бувальщина», можна казати лише починаючи з двадцятого століття. Розвідки про-

водились західними фольклористами, проте не існувало єдиного визначення цього терміну. Всі дефініційні спроби виходили із досить нечіткого поняття бувальщини – в першу чергу, з огляду на надто малий корпус текстів.

Втім, такі спроби знаменували перший етап становлення досліджень фольклорної бувальщини у пулі європейських студій, і ґрунтувались на її зіставленні з іншими текстовими жанрами. Зокрема, визначення базельського германіста та фольклориста Ф. Ранке базується на висловлюванні братів Грим, які вважали, що казка є більш поетичним, а бувальщина – більш історичним текстом. «За своєю сутністю бувальщина вимагає, щоб в неї вірили, як оповідач, так і слухач, вона стверджує, що розповідає правду. Казка не має таких вимог, вона не просить віри, принаймні, віри в створіння чийось фантазій, правда казки лежить в іншій сфері, ніж правда бувальщини. Бувальщина, за своїм власним сприйняттям, відноситься до світу реального, до знань народу, казка ж, навіть для того, хто її розповідає, належить до світу поетичного, фантазійного. Первинно бувальщини є популярними історіями з фантастичним, об'єктивно неправдивим змістом, що розповідається у формі просто-го викладу неначебто реальних подій» [17, с. 14].

Але це визначення також базується на співставленні, що, знову ж таки, є результатом відсутності точної наукової термінології у дослідженнях бувальщин. Для Ф. Ранке найважливішою була більша претензія бувальщини на правдивість та її суб'єктивна достовірність. У своїх подальших роботах він підкреслював те, що в бувальщині є важливим також характер пережитого, який походить з колишніх колективних вірувань.

Другим етапом розвитку релевантних досліджень можна вважати роботу скандинавського етнолога Карла Вільгельма фон Зюдова. Серед бувальщин він виокремив меморат (розповідь людей про власні, суто приватні переживання), хронікнотатки (різноманітні спогади, в яких ідеться про людей, родини, поселення та місцевості, культурні особливості тощо), власне бувальщину (коротка, одноепізодична розповідь, підґрунтям для якої слугують, в першу чергу, переживання та спостереження), їх він називав також «фабулатами». З усіх цих видів в науці закріпились лише поняття «ме-

морат» та «фабулат», які були не лише теоретично описані, але й підкріплені текстовими прикладами [21, с. 73-74].

В шістдесятих роках минулого століття скандинавські дослідники, серед яких виділяється Г.-Х. Тільхаген, намагались класифікувати народні оповідання і виділили серед них бувальщину – «зановану на одному або більше мотивах стандартну, а також за формою фіксовану на найважливішому розповідь, яка повідомляє про достовірність та зустрічається принаймні в двох різних записаних текстах» [22, с. 38]. Таким чином, говорячи про комбінацію мотивів, дослідник виділяє, в першу чергу, морфологічний аспект бувальщини. Також важливим убачається факт міжрегіонального поширення окремих типів фольклорних бувальщин, тобто непрямий доказ наявності колективної полігенетичної традиції.

Фінський фольклорист Лаурі Сімонсуурі не тільки виділяє усну форму передачі бувальщин, він також зосереджується на її змісті та надрегіональному розповсюдженні. Більш за все він приділяв увагу речам, які викликають інтерес оповідача (особистості, події, місцевості) та слугують підґрунтям для створення фольклорної бувальщини, а також їх вираженню граматичними структурами [15, с. 47].

Протягом минулого століття було зафіксовано декілька спроб уточнити класифікацію К.В. фон Зюдова, серед яких варто зазначити дослідження фінського фольклориста та релігіознавця Л. Хонко. Він представив нову точку зору на відокремлення меморату від власне бувальщини. Для цього дослідник запровадив такі критерії для безпомилкового визначення фольклорного жанру: зміст, форма, стиль, структура, функція, частота, розповсюдження, вік, походження. Ці критерії, хоча вони й були само собою зрозумілими, до того часу не завжди послідовно залучались до аналізу поняття фольклорної бувальщини. Виходячи з цих критеріїв, виявлялось, що бувальщина відрізняється від меморату насамперед змістовно, а від фабулату – формально. Новим у цій класифікації був кількісний критерій, який базувався на колективних традиціях соціуму і враховував частотність передачі бувальщини [12]. Послідовником Л. Хонко став Ю. Пентікайнен, який додав новий критерій для

відокремлення меморату від бувальщини – так звану психологічно-сприйняттєву автентичність, тобто індивідуальне істиннісне значення. Таким чином, головним критерієм розмежування меморату та бувальщини стає рівень дійсності. Внаслідок цього дослідник постає перед великою кількістю рівнів дійсності, що, звичайно, ускладнює роботу з матеріалом [14].

Підходячи до досліджуваного об'єкту з боку психології, швейцарський фольклорист Х. Буркхардт найвизначнішою рисою бувальщини називає індивідуальний характер переживання, зустріч з потойбічним та надприродним явищем. «Зміст фольклорних бувальщин зазвичай стосується незвичних подій, які, на думку оповідача або слухача, часто спричиняються вторгненням «чогось зовсім іншого» у світ повсякденного» [10, с. 14].

В.-Е. Пойкерт підійшов до бувальщини як до написання історії певного народу. Для нього бувальщина є просто історичним повідомленням, він зосереджується на розповідному характері оповідання, в якому фіксується певна подія. Він пише, що бувальщина повідомляє про те, що вже відбулося, а якщо прагне естетичного, то це лише естетика замкнення, окресленого та мотивуючого, і, повідомляючи про події, вона не підсумовує, а просто передає перебіг подій [16, с. 10].

Учень В.-Е. Пойкерта Курт Ранке підкреслює сенс істинності бувальщини, її емпіричну роль в суспільстві і, таким чином, її антропологічне значення. Він стверджує: «Бувальщина документує місце та час в наших категоріях мислення, її прив'язаність до людського, вона відповідає дійсності, тому що вона хоче бути дійсністю» [18, с. 35]. Для нього бувальщина, як і інші фольклорні жанри, відповідає психоментальним потребам людей і є формою їхнього вираження. Це, в свою чергу, визначає функцію бувальщини, яка полягає в тому, щоб пояснити світ, при чому тон пояснення має, передусім, емоціональне забарвлення. К. Ранке також вважає важливою інтеграцію бувальщини в дійсність людини; на відміну від казки або легенди, де трансцендентне існує ніби в паралельному світі, в бувальщині надприродні явища самі проникають в світ повсякденності.

Під впливом К.Г. Юнга деякі дослідники бачили в бувальщинах «архетипові образи», але, на дум-

ку К. Ранке, такі «спроби визначити сутність бувальщини, казки, міфу або шванку завжди терптимуть поразку, якщо не будуть спиратись на філологічні архетипи» [18, с. 45].

Відомі й інші спроби розглядати фольклорну бувальщину суто в психологічній інтерпретації, представлені, наприклад, в роботі Г. Іслера. За його словами, якщо сприймати бувальщину як «розповідь про зустріч людини з духами або демонами» і, крім того, як «точні вказівки щодо правильного поводження з цими силами» [13, с. 1], в цьому, без сумніву, проявлятиметься її релігійна функція. І, у разі конкретного застосування до певних типів бувальщини, ця функція, на думку Ньортерсхаузера, стає скоріш функцією ідеологічною, яка «використовує уявлення про народні вірування» [цит. за 15, с. 53]. Сам Л. Петцольд вважає, що «таке релігійно-психологічне тлумачення бувальщини, яке походить з *a priori* постульованої передумови, та, крім того, вдає з себе «знання», яке у кращому випадку вже виповнилося, не зачіпляє ані внутрішньої реальності бувальщини, ані історично-соціальної реальності; інтерпретуючи бувальщину антиісторичним чином, її виривають з того підґрунтя обставин та зв'язку із життям, з яких вона постала» [15, с. 53–54].

Вище згадувалося про те, що Ф. Ранке давав фольклорній бувальщині дефініцію через призму того, яким чином вона стосується реальності, тобто за ступенем суб'єктивної достовірності. До такого бачення приєднався Л. Рьоріх, який помістив цей тип текстів у мережу глобальних взаємовідносин та вказав на кількісну обмеженість типів фольклорних оповідань та мотивів. «У своїй прив'язаності до місця й часу, а також до конкретних осіб, кожна бувальщина викликає відчуття реальної події, яка відбулася один раз, але бувальщина, так само, як і казка, обмежена у переліку загальнолюдських мотивів та типології» [19, с. 664].

Г. Баузіnger спробував надати своє визначення бувальщинам та класифікувати їх за приводами виникнення. Спираючись на міркування фон Зюдова та Пентикайнена, він виокремив різні фази формування та розвитку бувальщини від первинного суб'єктивного оповідання (меморату) до інтерпретованої розповіді сталої бувальщини. Він бачив три приводи виникнення бувальщини: переживан-

ня, подія та об'єктивація. Із них виходять три рівнозначні групи бувальщин: демонічна, історична та етіологічна. Але етіологічні (пояснювальні) бувальщини можна також знайти і в групі демонічних, і в групі історичних бувальщин. Отже, етіологічна функція і зміст бувальщини опиняються на одному категоріальному рівні. Попередній етап, тобто об'єктивацію, яка вимагає пояснення, можна знайти як серед демонічних (це бувальщини про чортові мости або печери карликів/гномів), так і серед історичних фольклорних бувальщин (бувальщини про руїни замків, пояснення виникнення назв місцевостей тощо), або вона може відноситися до них. Таким чином, дослідник вийшов на досить неточну, але безперечну класифікацію бувальщин на історичні та демонологічні [9, с. 127].

Важливий внесок в дослідження бувальщин зробила германіст Кріста Бюргер, яка виокремила ідеологічну функцію бувальщин. Дослідниця виходила з того, що в низці бувальщин, які намагаються випередити порушення писаних або неписаних норм, ці порушення вважаються негативними з точки зору потойбічних сил. Крім того, в роботі зауважується про очевидну соціально-критичну тенденцію деяких бувальщин, які хоча й карають індивідуальні порушення моральних норм навіть з боку правителів, але, загалом, не критикують «основний принцип влади» [11, с. 33]. В цілому, дослідниця описує «світосприйняття німецькомовних фольклорних бувальщин як антипросвітницьке та антиемансипаторське» (11, с. 36, 38).

Спробу розглянути фольклорну бувальщину з точки зору функціональності зробив Р. Шенда. Він писав про те, що вона «показує нам порушення норм, пояснює нам катастрофи, робить моторошне очевидним, погрожує покаранням» [20, с. 12]. Для нього тексти бувальщин не є ізольованими, а стають автентичними лише у своєму контексті та через функціональний взаємозв'язок. Він надає цьому жанру тексту досить «важку» дефініцію: «Бувальщина – це спродукована усно та/або письмово передана з покоління у покоління розповідь по одноразову надзвичайну, надприродну або чудову, справжню або фіктивну подію [переживання], часто датовану/локалізовану, в яку повірили або ні, яку розповідають із розважальним/дидактичним наміром і яка служить для підтвердження або роз-

ширення кола досвіду реципієнта, а також для збереження або піддавання сумніву відповідної існуючої картини суспільства» [там само].

На теренах російськомовного наукового простору термін «бувальщина» вперше був використаний з метою позначення розповіді про надприродне, яке трапилося в реальності, дослідниками Б. та Ю. Соколовими [7, с. 78]. Як правило, ці тексти вважалися комплементарними оповіданнями до казок, і таке ставлення до них переважало в роботах ХХ століття навіть тоді, коли стали виокремлювати особливі риси цього типу текстів. Ситуація змінилася після виходу з друку роботи Е.В. Помєранцевої, у якій вона згадувала про те, що незважаючи на те, що у бувальщинах переважає інформативна функція, їй також притаманна й естетична [3, с. 275]. На думку дослідниці, виокремлення цієї функції пов'язане із відсутністю віри в оповідання з боку реципієнтів. Цієї ж думки дотримувався В.П. Зінов'єв, який вважав, що наполягання на достовірності бувальщини з боку оповідача має на меті підсилення естетичного ефекту від оповідання [1, с. 382, 386, 394].

Не обійшов своєю увагою бувальщину і відомий дослідник В.Я. Пропп, який провів масштабні дослідження фольклорної прози. Він зробив глобальне розмежування фольклорних текстів на «такі твори, у правдивість змісту яких не вірять» (усі тексти казкового типу), «і такі, у правдивість змісту яких вірять» [6, с. 43]. Усю неказкову прозу В. Пропп поділив на такі жанри: етіологічні оповідання, бувальщини, легенди, історичні перекази, сказання [4, с. 52]. Посилаючись на роботи вищезазначених європейських авторів, в тому числі К. Ранке, і зауважуючи, що дослідники встановлюють занадто широкі визначення для жанру бувальщини, він зазначав, що для класифікації фольклорних жанрів і уточнення понять необхідно дотримуватися певних вимог, серед яких називав такі: 1) ознака, що виділяється, повинна відображати сутнісні сторони явища; 2) обрана ознака має бути постійною, а не мінливою (щодо цього критерію сам дослідник писав про певні труднощі, пов'язані із постійною мінливістю фольклору); 3) ознака, що покладена в основу, має бути сформульована чітко та виключати можливість її різного тлумачення та розуміння [6, с. 177–181].

Дослідженням структури бувальщини Латгалії, її композиції, системи образів і наявності інших елементів, зумовлених основною функцією бувальщини: настановкою на достовірність з одного боку, та того, що викликає містичний страх, з іншого, займалася Є.Є. Корольова [2, с. 237 і далі]. Дослідниця зауважує, що бувальщина відображає особливості міфологічного мислення, що має свою логіку і не прагне до аналітичного розуміння світу. Крім того, вона вважає, що «як і будь-який фольклорний твір, бувальщина поєднує в собі дохристиянське та християнське. Міфологічні персонажі та їхні дії віддзеркалюють поганські уявлення <...>, їхні забобонні уявлення, а християнською в більшості випадків є система оберегів» [2, с. 247].

Серед більш сучасних досліджень можемо також назвати роботу ізраїльського науковця Л. Фіалкової [8], яка досліджувала не суто бувальщини, а меморати, зауважуючи, що це більш універсальний термін, який позначає тексти фольклорних жанрів, починаючи від легенд і закінчуючи саме фольклорними бувальщинами. В першу чергу, дослідницю цікавив культурний контекст, який відображається в окремих оповіданнях. Через передачу особистих спогадів та спогадів своїх знайомих як частини групового досвіду зростає суспільна вага таких текстів.

Підсумовуючи вище сказане, можна виділити такі найважливіші риси бувальщини: насамперед це усне оповідання про зустріч людини із надприродним та правила поведіння у такому випадку, зафіксоване у формі тексту. Мімотична форма оповідання викликає у реципієнта враження достовірності, яке підкріплюється у текстах фольклорної бувальщини за допомогою локальних, темпоральних та особових вказівок, за рахунок яких відбувається також фіксація проявів надприродного. Варто також підкреслити автентичність психологічного сприйняття та індивідуальну дійсність цінність цього типу текстів. До переліку важливих рис бувальщини також варто віднести багатомірність, коли прояви надприродного у повсякденному світі не сприймаються реципієнтами як жахливе, а становлять сутність бувальщини.

Вочевидь, незважаючи на велику кількість робіт, присвячених бувальщині, у тому числі німецькомовній, ще не є достатньо дослідженим когнітив-

но-дискурсивний аспект, тому перспективою дослідження можна вважати розгляд текстів німецькомовної фольклорної бувальщини як елементів відображення світосприйняття та світобачення людей певної етнокультурної спільноти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зиновьев В.П. Быличка как жанр фольклора и её современные судьбы / В.П. Зиновьев // Мифологические рассказы русского населения Восточной Сибири. – Новосибирск, 1987. – С. 381–400.
2. Корольова Е.Е. Былички староверов Латгалии (современное бытование) / Е.Е. Корольова // Русские старообрядцы: язык, культура, история. – М. : Языки славянских культур, 2008. – С. 237–249.
3. Померанцева Э.В. Жанровые особенности русских быличек / Э.В. Померанцева // История, культура, фольклор и этнография славянских народов. VI Международный съезд славистов. – М. : Наука, 1968. С. 274–293.
4. Пропп В.Я. Жанровый состав русского фольклора / В.Я. Пропп // Пропп В.Я. Фольклор и действительность: избранные статьи. – М. : Наука, 1976. – С. 46–82.
5. Пропп В.Я. Поэтика фольклора / В.Я. Пропп. – М. : Лабиринт, 1998. – 352 с.
6. Пропп В.Я. Принципы классификации фольклорных жанров / В.Я. Пропп // Пропп В.Я. Фольклор и действительность: избранные статьи. – М. : Наука, 1976. – С. 34–45.
7. Соколов Б. Сказки и песни Белозерского края / Б. Соколов, Ю. Соколов. – СПб. : Тропа Троянова, 1999. – 1504 с.
8. Фіалкова Л. Коли гори сходяться: Нариси українсько-ізраїльських фольклорних взаємин / Л. Фіалкова. – К. : Автограф, 2007. – 176 с.
9. Bausinger H. Formen der «Volkspoesie» / H. Bausinger. – Berlin : E. Schmidt, 1980. – 312 S.
10. Burkhard H. Zur Psychologie der Erlebnissage / H. Burkhard. – Saarbrücken : Juris-Verlag, 1951. – 110 S.
11. Bürger C. Die soziale Form der volkstümlicher Erzählformen – Sage und Märchen / C. Bürger // Kritisches Lesen – Märchen, Sage, Fabel, Volksbuch. – Stuttgart, 1971. – S. 22–56.
12. Honko L. Genre Analysis in Folkloristics and Comparative Religion / L. Honko // Temenos 3, 1968. – P. 48–66.
13. Isler G. Die Sennenpuppe. Eine Untersuchung über die religiöse Funktion einiger Alpensagen / G. Isler // Schriften der Schweizerischen Gesellschaft für Volkskunde. – Nr. 52. – Basel, Bonn, 1971. – 285 S.
14. Pentikiinen J. Grenzprobleme zwischen Memorat und Sage / J. Pentikiinen // Temenos 3, 1968. – P. 136–167.
15. Petzoldt L. Einführung in die Sagenforschung / L. Petzoldt. – Stuttgart : UTB, 2002. – 238 S.

16. Peuckert W.-E. Sagen. Geburt und Antwort der mythischen Welt. Einführungsband zur Reihe Europäische Sagen / W.-E. Peuckert. – Berlin : Schmidt, 1965. – 159 S.
 17. Ranke F. Grundfragen der Volkssagenforschung / F. Ranke // Niederdeutsche Zeitschrift für Volkskunde. – 1925. – Vol. 3. – S. 12–23.
 18. Ranke K. Die Welt Der Einfachen Formen. Studien Zur Motiv-, Wort- und Quellenkunde / K. Ranke. – Walter de Gruyter Verlag, 1978. – 456 S.
 19. Röhrich L. Die deutsche Volkssage. Ein methodischer Abriss / L. Röhrich // Studium generale. – 1958. – Vol. 11. – P. 664–690.
 20. Schenda R. Sagen erzähler und Sagensammler der Schweiz. Studien zur Produktion volkstümlicher Geschichte und Geschichten vom 16. bis zum frühen 20. Jahrhundert / R. Schenda, H. ten Doornkaat (Hgg.) – Bern / Stuttgart : Haupt, 1988. – 642 S.
 21. Sydow C.W. Selected papers on folklore / C.W. Sydow. – Copenhagen : Rosenkilde and Bagger, 1948. – 257 p.
 22. Tillhagen C.-H. (ed.) Papers on folk-medicine, given at an inter-nordic symposium 1961 / C.-H. Tillhagen. – Stockholm, 1963. – 204 p.

REFERENCES

Bausinger, H. (1980). *Formen der «Volks poesie»*. Berlin: E. Schmidt.
 Burkhard, H. (1951). *Zur Psychologie der Erlebnissage*. Saarbrücken: Juris-Verlag.
 Bürger, C. (1971). Die soziale Form der volkstümlicher Erzählformen – Sage und Märchen. In: I. Heinz (Hrsg.) *Kritisches Lesen – Märchen, Sage, Fabel, Volksbuch*. Stuttgart: Metzler, S. 22–56.
 Fialkova, L. (2007). *Koly hory skhodiatsia: Narysy ukrainsko-izraïlskykh folklornykh vzaiemyn [When mountains meet: Feature stories of Ukrainian-Israeli relationships]*. Kyiv: Avtohrاف Publ.
 Honko, L. (1968). Genre Analysis in Folkloristics and Comparative Religion. *Temenos*, 3, 48–66.
 Isler, G. (1971). *Die Sennenpuppe. Eine Untersuchung über die religiöse Funktion einiger Alpensagen*. Schriften der Schweizerischen Gesellschaft für Volkskunde, 52. Basel: Verlag G. Krebs..
 Koroliova, Ye.Ye. (2008). Bylichki staroverov Latgalii (sovremennoe bytovanie) [Folk tales of Old Ritualists in Latgale (modern state)]. *Russkie staroobryadcy: jazyk, kul'tura, istorija. – Russian Old Ritualists: language, culture, history*, 237–249 (in Russian).
 Penttinen, J. (1968). Grenzprobleme zwischen Memorat und Sage. *Temenos*, 3, 136–167.
 Petzoldt, L. (2002). *Einführung in die Sagenforschung*. Stuttgart: UTB.

Peuckert, W.-E. (1965). *Sagen. Geburt und Antwort der mythischen Welt. Einführungsband zur Reihe Europäische Sagen*. Berlin: Schmidt.
 Pomeranceva, Je.V. (1968). Zhanrovyje osobennosti russkikh bylichek [Genre peculiarities of Russian folk tales]. *Istorija, kul'tura, fol'klor i jetnografija slavjanskih narodov. VI Mezhdunarodnyj s'ezd slavistov. [Proc. 4th International Slavists conference "History, culture, folklore and ethnic studies of Slavic folks"]*. Moscow, 274–293 (in Russian).
 Propp, V.Ja. (1976). Principy klassifikacii fol'klornyh zhanrov [Classification principles of folklore genres]. In: V.Ja. Propp. *Fol'klor i dejstvitel'nost': izbrannye stat'i [Folklore and reality: selected papers]*. Moscow: Nauka Publ., pp. 34–45.
 Propp, V.Ja. (1976). Zhanrovij sostav russkogo fol'klora [Genre structure of the Russian folklore]. In: V.Ja. Propp. *Fol'klor i dejstvitel'nost': izbrannye stat'i [Folklore and reality: selected papers]*. Moscow: Nauka Publ., pp. 46–82.
 Propp, V.Ja. (1998). *Poetika fol'klora [Poetics of folklore]*. Moscow: Labirint Publ.
 Ranke, F. (1925). Grundfragen der Volkssagenforschung Niederdeutsche. *Zeitschrift für Volkskunde*, 3, 12–23.
 Ranke, K. (1978). *Die Welt Der Einfachen Formen. Studien Zur Motiv-, Wort- und Quellenkunde*. Berlin: Walter de Gruyter Verlag.
 Röhrich, L. (1958). Die deutsche Volkssage. Ein methodischer Abriss. *Studium generale*, 11, 664–690.
 Schenda, R., and Doornkaat, H. ten (Hgg.) (1988). *Sagen erzähler und Sagensammler der Schweiz. Studien zur Produktion volkstümlicher Geschichte und Geschichten vom 16. bis zum frühen 20. Jahrhundert*. Bern: Haupt.
 Sokolov, B. & Sokolov, Yu. (1999). *Skazki i pesni Belozerskogo kraja [Fairy tales and chants of Belozersk Territory]*. Saint Petersburg: Tropa Trojanova Publ.
 Sydow, N.W. vîn. (1948). *Selected papers on folklore*. Copenhagen: Rosenkilde and Bagger.
 Tillhagen C.-H. (ed.) (1963). *Papers on folk-medicine, given at an inter-nordic symposium 1961*. Stockholm.
 Zinov'ev, V.P. (1987). Bylichka kak zhanr fol'klora i ejo sovremennye sud'by [Folk tale as a folklore genre and its modern background]. *Mifologicheskie rasskazy russkogo naselenija Vostochnoj Sibiri – Mythological tales of the Russian population in Eastern Siberia*, 381–400 (in Russian).